

‘Ceuta’ was een stresstest voor Europese eenheid. Extreemrechts ging er met de prijs vandoor

Rosan Smits

07.08.26 Analyse 10-13 min

Collage van extreemrechtse X-berichten in antwoord op het Ceuta-drama. Foto: Antonio Sempere / Getty

Terwijl Europese leiders een week nodig hadden om een gezamenlijk antwoord op het Ceuta-drama te formuleren, toonden uiterst rechtse partijen binnen en buiten Europa zich meer dan ooit een geoliede propagandamachine. De boodschap: keer je tegen migranten, tegen links en tegen de Europese Unie.

In amper 48 uur zwommen en klommen eind juli ruim 70.000 mensen van Marokko naar de Spaanse exclave Ceuta en maakte de meerderheid weer rechtsomkeert toen ze allesbehalve welkom bleken. Ze waren met heel andere verwachtingen aan de overtocht begonnen, verklaarden ze aan toegesnelde verslaggevers: een warm welkom en, bovenal, werk in Europa.

Deze mensen gingen af op socialemediaberichten die ze gouden bergen beloofden. Een desinformatiecampagne die in de weken ervoor viraal ging door accounts in Marokko, Algerije, Tunesië en Frankrijk en verder aangewakkerd vanuit de Verenigde Staten, bleek uit een analyse van de International Security Observatory. Marokko bevestigde dat deze berichten niet spontaan ontstonden, maar het gevolg waren van ‘excessieve exploitatie van digitale platformen’. Wíé deze berichten de wereld in hielp en waarom is nog onduidelijk.

Feit is dat mensen massaal naar Ceuta trokken. Daar lieten Marokkaanse grenswachten hen door. Waarom? Ook dat is nog niet duidelijk, maar het is vrijwel onmogelijk dat dit zonder instemming van de Marokkaanse autoriteiten gebeurde. De mensen hadden vrije doorgang, doken in zee en zwommen om het grenshek heen, gewapend met Disney-zwembanden of geknutselde zwemvesten van lege waterflessen. Onder hen waren topsporters, maar ook piepjonge tieners. ‘De grens was open en ik stak over’, vertelde een van hen aan AP.

Wat al deze mensen niet wisten: Ceuta, dat in Noord-Afrika aan Marokko grenst, is uitgezonderd van het vrije reizen op het Europese vasteland. Voet aan wal in Ceuta betekent alleen daar voet aan wal, niet in de Europese Unie. En anders dan de socialemediaberichten voorspiegelden, komen migranten uit Marokko in de regel niet in aanmerking voor asiel in Europa. Dat ze niet op een warm onthaal, maar op Spaanse militairen stuitten was dan ook een flinke tegenvaller. Terug naar huis dus, besloot zo’n 95 procent van degenen die de oversteek hadden gewaagd.

Veel vragen, verstrekkende gevolgen

Nooit eerder braken zo veel migranten tegelijk door een Europese buitengrens. En nooit eerder keerden zo veel mensen in zo’n korte tijd terug.

Het is nog altijd de vraag: wat is hier nu precies gebeurd? Waar kwam de desinformatie vandaan? Waarom stond de grens aan de Marokkaanse kant open? Grote vragen, waar nog geen sluitende antwoorden op zijn.

Wat zeker is, is dat de gevolgen verstrekkend zijn. Minstens tachtig mensen overleefden de overtocht niet en tal van families verkeren nog in onzekerheid over het lot van hun geliefden. De bewoners van Ceuta zagen een mensenmassa, die in omvang in de buurt kwam van Ceuta’s eigen inwonertal, aan land komen. De stad kan de aanwezigheid van de paar duizend mensen die nog niet zijn teruggekeerd nauwelijks aan, laat staan dat ze hun wettelijke verplichting kunnen nakomen om bescherming te verlenen aan de honderden alleenstaande minderjarigen onder hen.

Maar ‘Ceuta’ was ook een stresstest voor Europese eenheid, met grote gevolgen voor de politieke stabiliteit in de Europese Unie.

Europa liet Spanje vallen als een baksteen

Zodra de beelden van de tienduizenden (voornamelijk jonge) mannen in de straten van Ceuta de wereld overgingen,

liet het gros van de lidstaten Spanje vallen als een baksteen. In een brief, mede ondertekend door premier Rob Jetten en gericht aan onder anderen Commissievoorzitter Ursula von der Leyen, stelden 22 EU-leiders dat het Spaanse migratiebeleid de buitengrenzen van Europa zou verzwakken.

Specifiek wezen ze op het controversiële besluit van de Spaanse premier Pedro Sánchez om zo'n 1 miljoen ongedocumenteerde mensen een tijdelijke verblijfsvergunning te geven – een regeling die alleen van toepassing is op mensen zonder strafblad die aantoonbaar al langere tijd in Spanje verblijven, en die twee maanden geleden al gesloten werd. En op een uitspraak van het Spaanse hooggerechtshof, dat een streep zette door de spoedprocedures om mensen die Spanje zwemmend bereiken te deporteren. Ook zwemmers hadden recht op een zorgvuldig asielproces, oordeelde de rechter, maar dat verandert niets aan de zeer geringe kans op een verblijfsvergunning.

Dit zou de indruk hebben gewekt dat illegale binnenkomst in de Europese Unie kan leiden tot legaal verblijf, schreven de ondertekenaars. 'Zo'n indruk kan toekomstige pogingen aanmoedigen, het vertrouwen in ons gemeenschappelijke migratiebeleid ondermijnen en repercussies hebben voor alle lidstaten.'

De ondertekenaars zeiden daarom een herinvoering van landelijke grenscontroles te overwegen. Italië, Finland, Denemarken en Tsjechië gingen nog een stap verder en wilden het Schengenverdrag, dat vrij verkeer van personen regelt, met Spanje opschorten, al is dit technisch gezien niet mogelijk.

Oftewel: eigen schuld, dikke bult, Sánchez.

Gratis solidariteit achteraf

Ferme taal, maar loze woorden. Er zijn al speciale regels die vrij reizen tussen Ceuta en het Europees continent beperken. Niemand die eind juli de oversteek naar de exclave maakte, bereikte het vasteland – dat is ook onmogelijk zonder de douane van de Schengenzone te passeren.

Op het moment van de brief had het Spaanse leger, zonder hulp van de EU, de controle over de grens hernomen. Sánchez reageerde dan ook furieus: 'Deze houding – gedreven door vooroordelen, nepnieuws, onwetendheid of politiek belang – is niet alleen in strijd met het Europees recht, humanitair recht en de uitgangspunten van solidariteit die ons verenigen. Het is ook in strijd met (...) het meest basale gezonde verstand.'

Het duurde zes dagen voordat de Europese ministers van Binnenlandse Zaken op 4 augustus in een spoedberaad alsnog de rijen sloten. Dat is lánɡ. Als de grens wordt platgelopen, verwacht je toch dat de verantwoordelijken zich binnen een paar uur naar de spreekwoordelijke Situation Room zouden spoeden.

Spanje kreeg uiteindelijk complimenten voor zijn daadkrachtige optreden. De ministers concludeerden nu: 'De EU is verenigd en gereed om Spanje te ondersteunen. (...) De buitengrenzen van de EU zijn onze gedeelde verantwoordelijkheid, en migratie vereist een verenigd Europees antwoord.'

Ook EU-commissaris voor Migratie Magnus Brunner stelde na afloop: 'Europese solidariteit is de kern van het Europese project, en Spanje en zijn burgers kunnen uiteraard rekenen op onze solidariteit.' De kosten van deze solidariteit achteraf? Nihil. Toch aarzelde Brunner niet om, verwijzend naar het herstel van de grens bij Ceuta door Spanje, te stellen: 'Ik vind dat Europa zeker geslaagd is voor deze test.'

De EU verloor de slag om de beeldvorming

Maar al was de solidariteit achteraf gratis, het waren wél zes dure dagen. Dagen waarin de Europese Unie de slag om de beeldvorming verloor. Al die tijd had uiterst rechts binnen en buiten Europa immers vrij spel om deze catastrofe uit te buiten. Voor vijanden van de EU werd maar weer eens glashelder: Europa staat niet paraat om gezamenlijk zijn territoriale integriteit te beschermen.

Het beeld dat van die eerste cruciale dagen beklijft, is níét dat van een verenigd Europa. Van een Unie wier verbintenis onder druk stolt in een onverwoestbaar verbond. Dát beeld was bijzonder welkom geweest in een tijd waarin de EU wel voor hetere vuren staat. Het continent staat letterlijk en figuurlijk in de fik: bosbranden, hitte en droogte. Oorlog. Sabotage. Desinformatie. Azc, weg ermee.

Om maar niet te spreken van de vereniging van uiterst rechtse en conservatieve krachten in de Verenigde Staten, Rusland en Europa rondom een gemeenschappelijk doel: de EU ontmantelen en omvormen tot een gendernormatief, fossiel bastion van wit, christelijk nationalisme.

Nogal wat redenen om de Europese eenheid te bewaken

Het blijft niet bij ideologie. Het ‘cultiveren van verzet’ tegen de Europese Unie, ‘met haar elitedreven, antidemocratische beperkingen op fundamentele vrijheden’ is nota bene een kerndoel van de nieuwe Amerikaanse veiligheidsstrategie. Om dergelijk verzet van ‘patriottistische partijen’ te steunen, riep het Witte Huis afgelopen maand een miljardenfonds in het leven.

Of denk aan een ander voorbeeld van pogingen de Europese Unie te ondermijnen: The Great Reset, een routekaart voor het ontmantelen van de EU, mede ontwikkeld door de ultraconservatieve Amerikaanse Heritage Foundation, die tevens de blauwdruk schreef voor Donald Trumps machtsgreep. De ideeën achter dit plan worden onderschreven door uiterst rechtse Europese regeringsleiders als de Italiaanse Georgia Meloni, de Tsjechische Andrej Babiš én uiterst rechtse politieke groepen in het Europees Parlement, zoals de Patriots for Europe.

Of neem de Save Europe Act: met ruim 670.000 ondertekenaars een snelgroeiend Europees burgerinitiatief, opgezet door de Oostenrijkse rechts-extremist Martin Sellner en de Nederlandse omvolkingscomplotdenker Eva Vlaardingerbroek. Deze beweging eist dat de Europese Commissie een einde maakt aan ‘vervangingsmigratie’ en dat zij niet-westerse immigranten gaat deporteren.

Onderzoeksgroep Justice for Prosperity ontdekte dat achter deze beweging een transnationaal netwerk schuilgaat dat gericht is op destabilisatie van Europa van binnenuit. Het initiatief wordt dan ook onderschreven door president Donald Trump en techbiljonair Elon Musk. De Europese Commissie verklaarde zich al niet-ontvankelijk, omdat de eis van de Save Europe Act in strijd is met het grondvest van de EU.

Nogal wat redenen, kortom, voor Europese leiders om elkaar stevig vast te houden bij tegenwind. Maar dat was niet de initiële respons op de grensdoorbraak bij Ceuta – een crisis van formaat, maar toch niet een die een blijvende dreiging vormde voor het Europese vasteland.

Het was ieder voor zich en samen tegen Spanje, die eerste dagen. De uiterst rechtse populistische flank onder het Europese leiderschap, die überhaupt al niets moet hebben van de socialistische Sánchez, gooide olie op het vuur door meteen maar het Schengenakkoord – een belangrijk fundament onder de Europese eenheid – bij het oud papier te willen gooien. En het politieke midden liet zich daarin meetrekken.

Dus is de EU geslaagd voor de test? Nou nee. ‘Ceuta’ liet bovenal zien: onder druk wordt de Europese eenheid vloeibaar.

De hoofdprijs ging naar uiterst rechts

‘Ceuta’ liet ook zien welke samenwerking wél direct op gang kwam: die tussen uiterst rechts – inclusief de partijen die in Europese regeringen zijn vertegenwoordigd – en zijn transnationale bondgenoten. Een samenwerking die deze partijen eerder de ‘Global Coalition Against Globalism’ doopten.

Deze 48 uur leverden namelijk ultiem beeldmateriaal om de Spaanse premier in diskrediet te brengen en de Europese Unie te ondermijnen door angst te zaaien en haat tegen ‘links’ aan te wakkeren.

Dat nieuwsbeeld van een amorf mensenmassa die zich klauwend aan land worstelt, werkt op zichzelf al voor de autoritaire agenda van uiterst rechts. Een studie uit 2021 naar beeldvorming rond vluchtelingen toonde aan: hoe meer mensen in beeld te zien zijn, hoe minder empathie het publiek erbij voelt. Zulke beelden wekken instinctief een gevoel van dreiging op, concludeerden de onderzoekers, en maken mensen over het hele politieke spectrum vatbaarder voor strikter migratiebeleid en autoritair leiderschap.

Met de bestorming van Ceuta won uiterst rechts wereldwijd de hoofdprijs voor propaganda. Een geschenk dat ze direct en tot op de dag van vandaag voor hun miljoenen volgers uitspinnen en uitmelken. De Oekraïense minister van Buitenlandse Zaken Andrii Sybiha meldde dat een aan het Kremlin gelieerd medianetwerk nog geen dag na de grensdoorbraak al 1.500 ophitsende berichten had geplaatst, in zijn Engels-, Spaans-, Duits- en Italiaanstalige edities.

Om maar niet te spreken van de autocraten, populisten en extreemrechtse gangmakers op X. Van Trump en Musk tot Nigel Farage, Marine Le Pen en onze eigen Geert Wilders; en van Tommy Robinson tot Wierd Duk – allemaal grepen ze naar hun toetsenbord om op dezelfde knoppen te rammen. Die van ‘invasie’, ‘apocalyps’, ‘verkrachters’, ‘moordenaars’, ‘radicaal-links’, ‘globalisme’, ‘remigratie’ en ‘deportatie’. De onderliggende boodschap: stem op ons en sluit je aan om de ondergang van de westerse beschaving te voorkomen.

Zo noemde Trump de gebeurtenis een ‘invasie’ door ‘honderdduizenden’. Dit én erger stond de Verenigde Staten ook te wachten, als de ‘Dumocrats’ ooit nog aan de macht komen, zei hij. *‘DON’T LET OUR COUNTRY BE DESTROYED’*. PVV-leider Geert Wilders, AfD-leider Alice Weidel en Reform UK-leider Nigel Farage wisten allemaal te vertellen dat die vijandige mensenmassa naar hun eigen land op weg was – respectievelijk Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.

‘Dit is een slag om de toekomst van onze beschaving’, stelde Farage. Rupert Lowe, ooit Reform UK-parlementslid, nu met zijn eigen partij Restore Britain verder naar rechts opgeschoven dan wie dan ook in het Britse parlement: ‘Miljoenen moeten weg.’

En geen van allen liet er enige twijfel over bestaan dat de bestorming van Ceuta het gevolg was van kwaadaardige opzet van ‘radicaal-links’.

Wilders: ‘Het is altijd hetzelfde: links-liberale gekken die iedereen binnenlaten. Sánchez of Jetten, het is één pot nat.’ Dat beaamde Trumps topadviseur Stephen Miller: ‘Democraten zullen toekijken hoe je huis vertrap en gestolen wordt door indringers, en ze zullen erbij staan te juichen.’ Vicepresident JD Vance beschreef de beelden uit Spanje als een ‘treurige reminder van de gevolgen van massamigratie en het radicaal-linkse, globalistische beleid dat de Invasie van het Westen mogelijk heeft gemaakt.’ Als het aan Vox-leider Santiago Abascal ligt – die het volgend jaar tegen Sánchez opneemt in de verkiezingen – gaat Sánchez regelrecht de bak in.

De Spaanse minister van Buitenlandse Zaken José Manuel Albares beschreef deze barrage aan desinformatie als ‘een gesynchroniseerde, reactionaire internationale onderneming die razendsnel versterkte wat er gebeurde, en leugens en nepnieuws verspreide over de integriteit van het Schengengebied en over het optreden van Spanje.’

De werkelijke les van Ceuta: Europese eenheid is niet voorwaardelijk

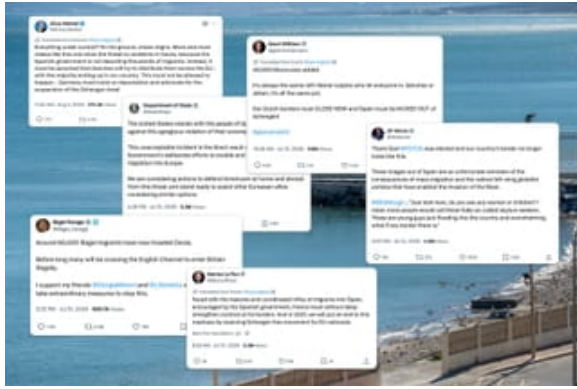
Terwijl de Europese ministers nog moesten gaan vergaderen over een gezamenlijk statement, rolden de activisten van de Save Europe Act afgelopen zaterdag op het Jaarbeursplein in Utrecht een spandoek uit ter grootte van een fors basketbalveld: ‘Remigratie redt Europa.’

Het was het startschot voor hun European Shield Tour om ‘de strijd voor remigratie naar Brussel te brengen’. Dat de Europese Commissie dit burgerinitiatief al naast zich neerlegde doen oprichters Sellner en Vlaardingerbroek af als ‘ondemocratisch’ en als een extra reden om een brede volksbeweging op te bouwen.

Het is ze dan ook helemaal niet uitsluitend om verandering van Europese wetgeving te doen. ‘We vechten op alle fronten’, vertelde Vlaardingerbroek bij de aftrap van de tour, ‘in de instituties, buiten de instituties, op straat en in de frontlinie.’ De beweging achter de Save Europe Act aarzelde ook niet om de daad bij het woord te voegen, toen de mensen van buiten de EU Ceuta binnentrokken. Vlaardingerbroek: ‘Onze helden in de frontlinie, Martin [Sellner], Toni [Estévez] en anderen, gingen naar Spanje om te doen wat de Spaanse regering weigert te doen: het verdedigen en beschermen van de Spaanse en Europese grenzen.’ De ‘heldendaad’: een blokkade van de haven van Algeciras op het Spaanse vasteland, waar welgeteld nul migranten naar op weg waren.

Het doel van het gevecht van de beweging achter de Save Europe Act: hun ronduit racistische remigratieplannen onderdeel maken van het publieke debat, laat het onderzoek van Justice for Prosperity zien. ‘Samen verschuiven we het Raam van Overton in real time’, zei Vlaardingerbroek in 2024. Voor die verschuiving van het venster van ideeën, tot het punt dat een samenleving extremisme als aanvaardbaar beschouwt, was de bestorming van Ceuta en de aanvankelijk verdeelde reactie van Europese leiders alvast een groot geschenk.

De eigenlijke les van ‘Ceuta’ is dan ook niet dat een verenigd Europa onmisbaar is om dit soort crises, en de grotere die ons nog te wachten staan, het hoofd te bieden – dat wisten we al. De les die we hier vooral uit moeten trekken: zolang de Europese leiders die eenheid zelf niet direct weten op te brengen, doen uiterst rechts en zijn transnationale bondgenoten het maar al te graag voor hen. Alleen niet vóór de EU, maar tegen haar.

Beeld als politiek wapen door uiterst rechtse partijen

Van Elon Musk, die de beelden uit Ceuta vergeleek met een scène uit de zombiefilm ‘World War Z’, tot aan Geert Wilders, die het een ‘islamitische invasie’ noemde.

In dit artikel tonen we slechts een fractie van de berichten die extreemrechtse partijen en platforms na 28 juli 2026 op X deelden over de situatie in Ceuta. Veel van deze berichten herhalen dezelfde boodschap: dat er sprake zou zijn van een ‘invasie’, dat een linkse of democratische regering onvermijdelijk tot vergelijkbare situaties zal leiden op het Europese vasteland en dat de grenzen daarom gesloten moeten worden. Daarnaast klonk veel kritiek op het Schengenverdrag, dat zou moeten worden opgeschort.

We hebben er bewust voor gekozen geen beelden te tonen van de mensen die na een lange zwemtocht in Ceuta aankwamen. Juist die beelden zijn de afgelopen dagen massaal verspreid.

Door mensen als een anonieme massa af te beelden, in plaats van ruimte te geven aan individuele verhalen, kan dehumanisering in de hand worden gewerkt. Zoals Rosan in het artikel beschrijft, is dat een bekende strategie om empathie bij het publiek te verminderen.

Deze gebeurtenis wordt door uiterst rechtse partijen en platforms gebruikt als decor voor hun anti-immigratie- en anti-Europaanarratief. Met onze beeldkeuze wilden we daar niet aan bijdragen. In plaats daarvan kozen we ervoor om de online beeldvorming en de manier waarop deze gebeurtenis politiek wordt ingezet centraal te stellen.

Juist de omvang van de stroom aan berichten is belangrijk. Daarom hebben we ervoor gekozen om boven het artikel niet een of twee voorbeelden te tonen, maar een doorlopende reeks berichten die elkaar in een loop opvolgen.

Het achtergrondbeeld toont de haven van Ceuta, voordat deze gebeurtenis plaatsvond. Daarmee benadrukken we dat deze specifieke plek voor rechtse partijen vooral als symbool dient binnen een groter antimigratienarratief. Ceuta had net zo goed een andere plek kunnen zijn: de gebeurtenis wordt gebruikt als voorbeeld om een bestaand verhaal over migratie en grenzen te versterken.

Lees meer